

O moralni depresiji

Nekje, kjer se ponavadi ne razpravljajo take stvari, se je govorilo te dni o moralni depresiji, ki da se zadnje čase v čedalje večji meri polašča slovenskega ljudstva in ki se posebno izraža v naraščajoči malodušnosti in neaktivnosti in v popolnem nezaupanju. Potemtakem bi se gospodarski in socialni krizi pridružila zdaj še moralna depresija kot tretja uradno priznana bolezen našega naroda v sedanjih časih. Povoda torej dovolj za resno skrb, za tehtno razmišljanje in nujno ukrepanje, bi sodil človek. Vendar pa ni povsem tako. Kajti na tistem mestu se je govorilo o tej zadevi z dokaj vedrim in lahnim optimizmom, malone s humorjem, češ, le nič skrbi, ljudje, samo pogum in zaupanje, še malo potrpite, zdaj pride sloga in obnova. Lepe besede, zelo tolažilne. In podoba je, da bi bila na ta način ta „bolezen“ ozdravljena ali vsaj odpravljena, položena k aktom in pokopana v enodnevnem predalu političnega žurnala.

Pa ni. Če se v resnici polašča našega ljudstva moralen upad in obup kot neka nevarna bolezen — in ni dvoma, da je tako — bo pameten zdravnik, ki mu je res mar bolnikovega zdravja, ravnal drugače. Predvsem bo seveda skušal najti izvir bolezni, odkriti vzroke in razloge, ki so ustvarili bolniku njegovo stanje, ter jih po možnosti odstranil, preden bo začel zdraviti bolezen samo. Mi pa se danes nekako s plahimi koraki kar izmikamo pravim vzrokom in razlogom ter iščemo nekih stranskih vzrokov s tem, da polagamo mehke hladilne krpe na gnojno rano, namestu da bi jo temeljito izžgali in izčistili.

Nikakor namreč ni nujno, da bi bila tako imenovana moralna depresija današnjih dni samo posledica socialne in gospodarske stiske. Ne, notranje in zunanje svoboden človek — svoboda pa je v veliki meri neko moralno stanje človekovo in skorajda istovredna z njegovim zdravjem — bo lahko tudi v materialnem pomanjkanju ostal moralno intakten, to se pravi: dušno zdrav, če je le prešinjten z zavestjo, da lahko pokaže na zlo, ki ga napada iz kužnega gnezda, in da se lahko bori proti njemu. Trikrat gorje pa, če se v človeku ta zavest ubije.

Ni črnogledost, če trdim, da v nas danes ta zavest borno gasne in umira. Zakaj vsi čutimo zlo, ki nas napada, in poznamo tudi izvir tega zla, a se mu ne moremo približati. Nekaj daljnih, približnih besed — to je vse, kar premoremo danes. Živimo v napetem ozračju, ko so prave besede zamolčane in prave misli zatrte — tiste misli, ki so od pamtiveka edine roditeljice vseh velikih in odrešilnih dejanj. Ljudstvo stoji v veliki, odločilni večini ob strani kot nebogljten bolnik in nima besede. Zdravniki se sicer žurijo okrog njega, ugotavljajo njegovo zlo

in mu ponujajo razna zdravila. Eni mu ponujajo lek onostranstva kot rešitev iz vseh njegovih zemskih stisk in tegob, češ, da je vir vsega njegovega današnjega zla in gorja zavrženi, brezbožni materializem, drugi spet ubirajo slajše strune in mu svirajo o „nacionalizmu“, pa o „slogi“, o neki „agrarni demokraciji“ in o „gospodarski in socialni obnovi“. Same meglene, poljubno raztegljive besede. Ljudstvo samo pa zmajuje z glavo, pomiluje kratkovidnost in lahkoumnost svojih političnih zdravnikov in ničesar več ne verjame. Čuti, da tiči zlo v njem globoko, globlje, kakor mu dopovedujejo to njegovi padarji — nekje prav v bistvu vsega. Da je zategadelj za njegovo zdravje treba čisto drugih lekov, kakor pa so — besede. Zakaj vse te besede, ki hodijo med nami ali pa leže na cesti, pa najsi so še tako mile in prikupne, danes ne učinkujejo več. Mrtve so in votle, ker ni za njimi učinkovitih dejanj. Ljudstvo nagonsko čuti potrebo teh dejanj, čuti pravo misel, ki je že hkrati dejanje samo, a molči. Molči, zato pa tem strašneje govore zanj številke!

Fran Albrecht.

Liberalizem

Henrik Tuma

II.

Demokracija je v tesni zvezi z liberalizmom. Ločiti pa je antično demokracijo od moderne. Prvo bi lahko imenovali tudi premo demokracijo, drugo posredno. Pri premi demokraciji so državljani sami organi oblasti, pri moderni zastopajo voljo mase izbrani zastopniki v parlamentu. Moderne demokracije ne moremo razumeti inace, nego iz parlamentarizma, konstitucije in liberalizma, torej ni bistvena demokracija. Moderna demokracija se je razvila iz političnega liberalizma, dočim je antična, prema demokracija, prvotna oblika vladavine. Ako proučujemo premo demokracijo v zgodovini, vidimo, da je nastopila pri Grkih in Rimljanih tako, da se je četa zmagovalcev polastila mesta ter so vsi enakopravni člani čete prevzeli oblast. Grška demokracija je mestna občina, torej demokracija, ki je vezana na ozko ozemlje in tesne družabne stike posameznikov med seboj, ki po enotnih šegah in enakem načinu življenja predstavljajo tudi enotno voljo mestne občine. Že pri Grkih vidimo z razširitvijo mestnega ozemlja in prebivalstva diferenciranje prvotne homogene mase ter s tem demokracija izgublja svoj pravi značaj, t. j. enotno voljo države po skladno mislečih državljanih, ker postane diferencirano ljudstvo raznomiselno, t. j., da se pri oblikovanju stanov ločijo interesi posameznih skupin. Že pri Grkih se pričinja boj v državi med stanovi za moč v državi,